

УДК 69.003

О.В. Мацапура,

асистент

ORCID: 0000-0001-7295-5154

Київський національний університет будівництва і архітектури

АНАЛІЗ ІСНУЮЧОГО МЕХАНІЗМУ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

У статті за результатами проведеного контент-аналізу цифрових трансформацій, виокремлено загальні та відмінні риси реалізації стратегічних документів, що забезпечують формування цифрової економіки в різних країнах світу. Ідентифіковані закономірності надали можливість стверджувати, що в цілому стратегія розвитку цифрової економіки в Україні гармонізована із загальносвітовими тенденціями. Запропоновано імперативи цифровізації будівельних підприємств через призму векторів і форм реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності, адже за сучасних умов господарювання одним із важливих чинників ефективного функціонування виробничо-економічної системи у довгостроковій перспективі є цифрова трансформація та ефективний механізм залучення інвестицій для її реалізації.

У статті за результатами проведеного контент-аналізу цифрових трансформацій, виокремлено загальні та відмінні риси реалізації стратегічних документів, що забезпечують формування цифрової економіки в різних країнах світу. Ідентифіковані закономірності надали можливість стверджувати, що в цілому стратегія розвитку цифрової економіки в Україні гармонізована із загальносвітовими тенденціями. Запропоновано імперативи цифровізації будівельних підприємств через призму векторів і форм реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності, адже за сучасних умов господарювання одним із важливих чинників ефективного функціонування виробничо-економічної системи у довгостроковій перспективі є цифрова трансформація та ефективний механізм залучення інвестицій для її реалізації. У статті за результатами проведеного контент-аналізу цифрових трансформацій, виокремлено загальні та відмінні риси реалізації стратегічних документів, що забезпечують формування цифрової економіки в різних країнах світу. Ідентифіковані закономірності надали можливість стверджувати, що в цілому стратегія розвитку цифрової економіки в Україні гармонізована із загальносвітовими тенденціями. Ідентифіковані закономірності надали можливість стверджувати, що в цілому стратегія розвитку цифрової економіки в Україні гармонізована із загальносвітовими тенденціями.

Ключові слова: макроекономічне регулювання, державні закупівлі, публічні закупівлі, ВВП, державні видатки.

Вступ. Проблема розвитку системи управління публічними закупівлями у будівництві беззаперечна: з одного боку держзакупівлі – стимулятор розвитку економіки, зростання сукупного попиту і ВВП, з іншого – безперерйне джерело зловживань, нецільового використання коштів, врсшг-решт корупції. Державні закупівлі являють собою одну із складових сукупних видатків, а їх збільшення позитивно позначається на динаміці валового внутрішнього продукту (ВВП). Як відомо з теорії макроекономіки, ріст будь-якої із складових сукупних видатків, зокрема і видатків у державному секторі, призводить до значно більшого підвищення ВВП, і

така залежність отримала назву «мультиплікативний ефект». Звичайно, підвищення обсягів державних закупівель спричиняє кілька хвильово піднесення на багатьох ринках реального сектору, а саме: на ринках ресурсів, тобто товарних ринках, ринку праці, ринку споживчих благ, ринку капітальних інвестицій. Одночасно зміни рівноваги останнього провакують волатильність кредитно-грошового ринку, а дисбаланси ресурсно-товарних ринків спричиняють нестабільність валютного ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблем регулювання ринку публічних закупівель в Україні значна увага приділяється в працях К. О. Нога, С. В. Войтко, Малолітнева В.К., Голота О. П. Шуляк О., та багатьох інших. Проте актуальні проблеми удосконалення механізму державного регулювання процесами публічних закупівель вимагають подальшого вивчення форм і засобів контролю використання державних коштів (держвидатків).

Постановка завдання. Метою статті є аналіз здійснення державного регулювання державними видатками.

Основна частина. Сукупність взаємозв'язаних коливань матеріальних й фінансових потоків, що позначається вартості факторів національного виробництва доцільно упорядкувати за допомогою вивчення макроекономічних пропорцій, параметри яких можна встановити при допомозі емпіричних формул.

Розглянемо вплив державних закупівель на сукупний попит, кількісним вимірником якого є ВВП (рис. 1).

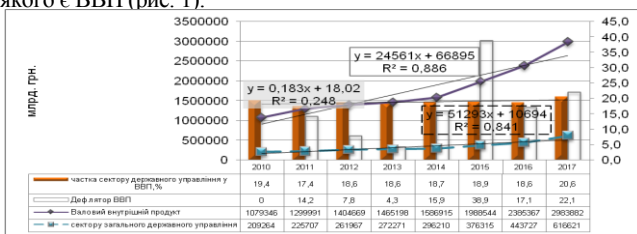

Рис. 1. Динаміка видатків національної економіки (авторські розрахунки за даними Дерстату)

На графіку зіставлено сукупні видатки по національній економіці та видатки сектору державного управління. За період з 2010 по 2017 р. ВВП збільшився у 2,76 рази з 1,08 до 2,98 трлн. грн. Припускаючи усталений темп росту сукупного попиту, можна було б зазначити про щорічний приріст ВВП на 15,64%, оскільки за формулою складних відсотків за 7 років такий саме темп збільшення забезпечив би досягнутий у 2017 р. результат: $(1+0,1564)^7=2,76$ рази.

У цей же період збільшувались і видатки сектору державного управління, причому із більшою швидкістю, аніж сукупні видатки. Так, у 2017 р. державні закупівлі становили 616,6 млрд. грн., що у 2,95 рази вище за 2010 р., коли обсяг закупівель дорівнював 209,3 млрд. грн. У перерахунку на середньорічний показник приріст попиту держави становив 16,69%. Втім, щорічне збільшення видатків зумовлено не стільки активізацією економічного зростання, тобто кількісним фактором, скільки значним ростом цін, тобто інфляційним фактором. На рис. 1. наведено інформацію про величину дефлятора ВВП по відношенню до попереднього року. Враховуючи дані офіційної статистики (рис.1), базовий індекс-дефлятор, завдяки якому спостерігається збільшення номінального обсягу сукупних видатків, за 2011 — 2017 рр. склав 2,96, що перевищує базовий темп росту і ВВП, і держвидатків. У перерахунку на середньорічні темпи приросту, збільшення цін благ становить 16,74% на рік, випереджаючи збільшення і секторальних, і сукупних покупок. Порівнюючи між собою показники

приросту держвидатків, ВВП та інфляції, можна зробити невтішний висновок, що попит сектору державного управління більшою мірою виступає драйвером інфляції, аніж локомотивом зростання національної економіки.

Для прийняття рішень, щодо впливу змін держвидатків на результат національної економіки доцільно проаналізувати залежність приросту ВВП від приросту держзакупівель. Це дасть змогу виміряти можливості акселерації сукупних видатків та економічного росту. Вказана залежність для 2011-2017 років представлена на графіку рис. 2.

Максимальний показник видатків відповідає 2017 року, коли приріст ВВП склав – 598515 млн. грн., а збільшення держвидатків 172 894 млн. грн. Показник 2017 року знаходиться досить далеко від решти показників, натомість інші періоди розташовані більш компактно.

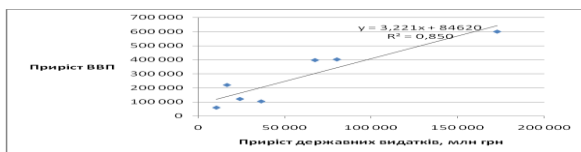

Рис. 2. Прирісна динаміка макроекономічних показників в частині держвидатків (авторська розробка).

Втім вся сукупність спостережень ніби розміщена довкола одної лінії. На рис. 2.2. це – лінія тренду, що показує наскільки збільшиться ВВП в результаті зростання держвидатків на одну грошову одиницю. У відповідності з розрахунками (рис. 2.) отримано наступну залежність для можливостей акселерації ВВП:

$$\text{Приріст ВВП} = 3,221 * \text{Приріст держвидатків} + 84620 \quad (1)$$

Економічний зміст формули (1) полягає в тому що кожна грошова одиниця спрямована на держзакупівлі товарів та послуг проковує значно більше зростання ВВП. Тобто співмножник 3,221 – це мультиплікатор держвидатків. Його значення досить високе: адже у разі збільшення асигнувань з бюджету в сумі 1 млрд. грн варто очікувати приросту ВВП в сумі, не меншій аніж 3,2 млрд. грн. У випадку збереження встановленої тенденції у перспективі Україна має потужний драйвер росту зосереджений в руках Уряду. Втім, як відомо з макроекономіки, мультиплікатор діє в обох напрямках. А тому, якщо держвидатки буде зменшено на певну суму закономірним є зменшення ВВП, і розмір цього зменшення буде втричі більший суми скорочення держвидатків. Варто зазначити, що модель (1) має досить високий показник достовірності апроксимації: $R^2 = 0,85$. Це означає, що тенденція, визначена на рис. 2 дозволяє пояснити 85% мінливості макроекономічних показників. Тільки 15% їх варіації залишаються непоясненими. Крім зміни держвидатків, динаміка ВВП пов'язана з дією чималої кількості інших факторів, не включених до моделі. Їх сукупний вплив, проковує щорічний приріст ВВП в розмірі 84,62 млрд. грн. (рис. 2). Висновок щодо сили впливу факторів, відмінних від держуправління, можна зробити, зіставивши вільну константу із результатом, тобто ВВП. На нашу думку, таке зіставлення слід зробити для крайніх спостережень вибірки і для середнього значення. Так, порівнюючи вільну константу (1) із ВВП 2011 року, одержано найбільше співвідношення – 6,51%; відповідно для 2017 року це співвідношення мінімальне – 2,84%; середнє ж значення його становить 4,52%. Отримані результати дають підставу для висновку: приріст державних видатків є чи не найпотужнішим чинником приросту ВВП. Оскільки вплив інших факторів – складових сукупних видатків вкрай мізерний,

порівняно із сукупним результатом, можна зробити ще один невтішний висновок: в останні роки ріст економіки відбувається виключно в «ручному» режимі, тобто по замовленню уряду здійснюється стимулююче «вливання коштів». З іншого боку, для посткризового відновлення держвидатки вкрай необхідні, вони дають змогу подолати фазу рецесії. Однак ознакою видужання економіки є послаблення в часі стимулюючого впливу держвидатків, порівняно із впливом валових внутрішніх приватних інвестицій. Згідно результатів дослідження, стимулюючий вплив закупівель уряду спостерігався упродовж семи років, з 2011 по 2017 р.р. Звичайно це дуже тривалий строк, адже відомі деякі види макроекономічних циклів з тривалістю теж сім років [6]. Тобто завдяки державному втручанню вітчизняна економіка функціонує вже упродовж цілого циклу Джаглера.

З метою підвищення ефективності контролю державних видатків у процесі реалізації інвестиційних програм запропоновано зміни щодо схеми механізму розвитку публічних закупівель в Україні (рис. 3), які відображено у Концепції розвитку ринку публічних закупівель.

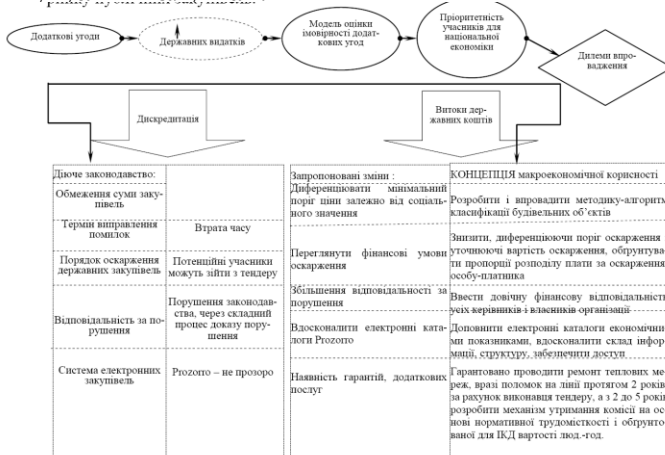

Рис. 3. Авторські пропозиції щодо схеми механізму розвитку ринку публічних закупівель в Україні (авторська розробка)

Дана Концепція спрямована на підвищення макроекономічної корисності ІІ та містить: мету, завдання об'єкт регулювання, а також суб'єкти, форми, методи й інструменти регулюючого впливу.

Висновки. Як свідчать розрахунки, номінальний темп зростання держвидатків випереджав номінальний темп росту ВВП 16,7% проти 15,64%. Це підтверджують і показники нахилу лінії тренду, хоча візуальна конфігурація лінії держвидатків більш положиста. Втім, щорічне збільшення видатків зумовлено не стільки активізацією економічного зростання, тобто кількісним фактором, скільки значним ростом цін, тобто інфляційним фактором. У перерахунку на середньорічні темпи приросту, збільшення цін благ становить 16,74% на рік, випереджаючи збільшення і секторальних, і сукупних покупок. Порівнюючи між собою показники приросту держвидатків, ВВП та інфляції, можна зробити висновок, що попит сектору

державного управління більшою мірою виступає драйвером інфляції, аніж локомотивом зростання національної економіки.

Список літератури:

1. Нога К.О. Функціонування системи електронних державних закупівель: недоліки, проблеми та міжнародний досвід [Електронний ресурс] / К. О. Нога, С. В. Войтко // Актуальні проблеми економіки та управління : збірник наукових праць молодих вчених. – (1 файл: 344 Кбайт). – 2018. – Вип. 12.
2. Малолітнева В.К. Правове регулювання державних закупівель : автореф. дис. К. юрид. наук : 12.00.04 / В. К. Малолітнева; НАНУ, ІЕП. - Київ, 2015. - 20 с.
3. Голота О. П. Державні закупівлі як один з найбільш корупційно вразливих напрямів діяльності міністерства оборони [Електронний ресурс] / О. П. Голота // Social development & Security. – 2018. – Вип. 2 (4). – С. 14 – 27. – Режим доступу: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/33/30>
4. Шуляк О. Державні закупівлі на будівельному ринку як індикатор необхідних трансформацій / О. Шуляк // Строительные материалы и изделия. - 2018. - № 1-2. - С. 92-94. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/smii_2018_1-2_29
5. Галінський О. М., Вахович І. В., Цифра Т. Ю. Міжнародна практика формування довірних відносин у будівництві // Будівельне виробництво: зб. наук. праць. – К.: НДІБВ. – № 54. – 2012. – С. 3-7.
6. Ізмайлова К.В., Беленкова О.Ю., Моголівець А.А. Сутність економічних циклів та їх вплив на фінансову стійкість будівництва// Наукові праці НДФІ. 2019. № 2. С. 138-150.
7. Zeltser, R.Ya., Bielenkova, O.Yu., Novak, Ye., Dubinin D.V. (2019) Digital Transformation of Resource Logistics and Organizational and Structural Support of Construction. Nauka i innovatsii. V 15(5), pp. 38-51

References:

1. Noha, K.O. & Voytko, S. V. (2018) Funktsionuvannya systemy elektronnykh derzhavnykh zakupivel': nedoliki, problemy ta mizhnarodnyy dosvid. *Aktual'ni problemy ekonomiky ta upravlinnya : zbirnyk naukovykh prats' molodykh vchenykh.* – Elektronni tekstovi dani (1 fayl: 344 Kbayt), Vyp. 12.
2. Malolitneva, V.K. (2015) Pravove rehulyuvannya derzhavnykh zakupivel, NAN Ukrainy, In-t ekon.-prav. doslidzh. - Kyiv.
3. Holota, O. P. (2018) Derzhavni zakupivli yak ody z naybil'sh koruptsiyno vrazlyvykh napryamiv diyal'nosti ministerstva oborony. *Social development & Security*, 2 (4), 14 – 27.
4. Shulyak, O. (2018) Derzhavni zakupivli na budivel'nomu rynku yak indykator neobkhdnykh transformatsiy. *Stroytel'nye materiyaly y yzdebya*, № 1-2, 92-94. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/smii_2018_1-2_29
5. Halinskyi, O. M., Vakhovych, I. V.& Tsyfra T. Yu. (2012). Mizhnarodna praktyka formuvannya dohovirnykh vidnosyn u budivnytstvi. *Budivnelne vyrobnytstvo*, 54, 3-7.
6. Izmailova K.V. & Moholivets A.A. (2019) Sutnist ekonomichnykh tsyklyv ta yikh vplyv na finansovu stiikist budivnytstva. *Naukovi pratsi NDFI*, 2, 138-150.
7. Zeltser, R.Ya., Bielenkova, O.Yu., Novak, Ye., Dubinin D.V. (2019) Digital Transformation of Resource Logistics and Organizational and Structural Support of Construction. Nauka i innovatsii. 15(5), 38-51.

Е.В. Мацапура

Анализ существующего механизма макроэкономического регулирования государственных закупок

В статье анализируется механизм макроэкономического регулирования государственным закупками путем рассмотрения влияния государственных закупок на совокупный спрос, количественным измерителем которого является ВВП. Также, для принятия решений относительно влияния изменений госрасходов на результат национальной экономики целесообразно проанализировать зависимость прироста ВВП от прироста госзакупок. Проанализировано влияние государственных расходов на развитие национальной экономики.

Ключевые слова: макроэкономическое регулирование, государственные закупки, публичные закупки, ВВП, государственные расходы.

E.V. Matsapura

Analysis of the existing mechanism of macroeconomic regulation of public procurement

According to the results of the content analysis of digital transformations, the general and distinctive features of the implementation of strategic documents that ensure the formation of the digital economy in different countries are highlighted. The identified patterns have made it possible to argue that the overall digital economy development strategy in Ukraine is in line with global trends. The imperatives of digitization of construction enterprises through the prism of vectors and forms of realization of investment-innovative activity are offered, because in the current economic conditions one of the important factors of effective functioning of the production and economic system in the long term is digital transformation and effective mechanism of attracting investments for its realization.

According to the results of the content analysis of digital transformations, the general and distinctive features of the implementation of strategic documents that ensure the formation of the digital economy in different countries are highlighted. The identified patterns have made it possible to argue that the overall digital economy development strategy in Ukraine is in line with global trends. The imperatives of digitization of construction enterprises through the prism of vectors and forms of realization of investment-innovative activity are offered, because in the current economic conditions one of the important factors of effective functioning of the production and economic system in the long term is digital transformation and effective mechanism of attracting investments for its realization. According to the results of the content analysis of digital transformations, the general and distinctive features of the implementation of strategic documents that ensure the formation of the digital economy in different countries are highlighted. The identified patterns have made it possible to argue that the overall digital economy development strategy in Ukraine is in line with global trends. The identified patterns have made it possible to argue that overall the digital economy development strategy in Ukraine is in line with global trends

Keywords: macroeconomic regulation, public procurement, public procurement, GDP, public expenditure.

Посилання на статтю

APA: Matsapura, O.V. (2019). Analiz isnuiochoho mekhanizmu makroekonomichnoho rehuliuвання derzhavnykh zakupivel. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 42, 132–137.

ДСТУ: Мацапура О.В. Аналіз існуючого механізму макроекономічного регулювання державних закупівель [Текст] / О.В. Мацапура // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. – 2019. – № 42. – С. 132–137.